

JOZEF
BANÁŠ

KARNEVAL
KRÝS

PRÍBEH
Z PRAŠIVÝCH ČIAS

IKAR

„Medzi tisíčkou zbabelých je jediný odvážny väčšina.“

JOZEF
BANÁŠ

**KARNEVAL
KRÝS**

PRÍBEH
Z PRAŠIVÝCH ČIAS

IKAR

Text © 2022 by Jozef Banáš
Jacket design © 2022 by Andrej Gruľa
Slovak edition © 2022 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-551-8693-1

Venujem budúcim, ktorí to za nás zaplatia.

Medzi tisíckou zbabelých je jediný odvážny väčšina.

Obsah

Pokus o deratizáciu	9
Ako sa to všetko začalo	11
Kapitola 1 Odchod nádeje	13
Kapitola 2 Návrat nádeje	21
Kapitola 3 Poníženie	26
Kapitola 4 Súdruhovia z Beatles	33
Kapitola 5 Kuvva, ma nesev	42
Kapitola 6 Ujo Dubček	51
Kapitola 7 Život od konca	63
Kapitola 8 Trblietanie v žumpe	73
Kapitola 9 Životodarný vplyv teplého hovna	82
Kapitola 10 Žiť tak na konci sveta	86
Kapitola 11 Na slzy stierače nie sú (Basom tvojho ancikrista)	94
Kapitola 12 Boh dolár	101
Kapitola 13 Umenie boja	108
Kapitola 14 Záhadná havária	116
Kapitola 15 Banda zlodejov	122
Kapitola 16 Mafia nastupuje	132
Kapitola 17 Anjel strážny	138
Kapitola 18 Výzva do boja	145
Kapitola 19 To hádam nie je možné	154

Kapitola 20	Obludný podvod	160
Kapitola 21	Infarkt?	168
Kapitola 22	Kam sme sa to dostali	176
Kapitola 23	Počítaj s najhorším	181
Kapitola 24	Kolosálne svinstvo	189
Kapitola 25	Smrť ničoho	197
Kapitola 26	Začarovaný kruh zla	203
Kapitola 27	Bozaj ma v riť!	211
Kapitola 28	Krisky.	216
Kapitola 29	Zmysel bolesti	222
Kapitola 30	Voňavé nebo	230
Kapitola 31	Vírus	237
Kapitola 32	Demokracia s kozmetickou vadou	246
Kapitola 33	Prašivé časy	254
Kapitola 34	Smrť bezvýznamných	263
Kapitola 35	Sloboda a pravda	270
Kapitola 36	Koniec súženia	280
Kapitola 37	Release me	288
Kapitola 38	Vďaka osudu	296
Kapitola 39	Slepec	301
Kapitola 40	Bude to husté	306
Kapitola 41	Sen o snehovej vločke	313
Kapitola 42	Šokujúce odhalenie	319
Kapitola 43	Z toho sa nevyseká	327
Kapitola 44	Nechaj ma milovať, nechaj ma ísť	332

Pokus o deratizáciu

JE PRAVDA TO, čo v histórii hlásala a hlása mocenská a mediálna mašinéria, čo mlčky prijímala a prijíma mlčiaca väčšina, alebo to, čo vraveli a za čo bojovali odvážlivci, ktorí si trúfli ísť proti prúdu? Podľa definície hoaxov, inak povedané, klamstiev, by v dnešných časoch Ježiš Kristus, Jan Hus, Hieronym Pražský, Buddha, svätý Pavol, svätý Peter (prakticky všetci apoštoli), Seneca, Sokrates, Mikuláš Kopernik, Isaac Newton, Galileo Galilei, Giordano Bruno, Martin Luther, Voltaire, Jean-Jacques Rousseau, Abraham Lincoln, Mahátma Gándhí a mnohí ďalší, ktorí šli proti prúdu, boli klamári a šíritelia hoaxov. Kritériá pravdy totiž vždy určujú mocní, pravdaže – momentálni mocní. A základným atribútom každého mocného je, že je len dočasný. Naopak, tí, ktorí idú proti prúdu za svojou pravdou aj napriek neprajníkom, tí ostanú v pamäti národov. Jediný odvážny medzi tisíckou zbabelých je väčšina!

Tomáš Baťa vyzval spisovateľov, aby písali len také knihy, ktoré ľudí povznášajú a zušľachťujú. Tento príbeh z prašivých čias vás nepovznesie ani nezušľachtí. Napísal som ho napriek tomu, že písať o politike znamená nechať zo seba vysať pozitívnu energiu a, naopak, šíriť negatívnu. Práve preto som knihu o politike a jej špinavých zákutiach napísal. Predkladám vám voľné pokračovanie politického trileru Sezóna potkanov. Je o toľko otrasnej-

šie, o koľko sú otrasnejšie dnešné prašivé časy krýs v porovnaní s tými, keď som písal o potkanoch.

Gregor Kramár je rebel kráčajúci proti prúdu aj za cenu príkoria a ponížovania mocnými. Po páde režimu sa správa rovnako a napriek deklarovanej demokracii sa stretáva s rovnakým ponížovaním ako za totality. Kladie si otázky, aký zmysel má bojovať proti pokrytectvu, keď opäť nastúpi nové pokrytectvo? Pochopí, že v dnešnej „demokracii“ s jej hlavnými atribútmi – sloboda prejavu a osobná sloboda – občanov najviac frustruje nebývalá miera pretváranky – ľudia sa za socializmu pretvarovali rovnako, ako sa pretvarujú v demokracii. A politici žijú v rovnakých bublinách obklopení päťolízami, tak ako žili ich predchodcovia v totalite. Gregor sa na vlastnej koži presvedčí, že takzvané demokratické voľby sú ideálny systém, v ktorom jedni zloději legálne vymenia druhých, aby rozkradli peniaze tých, ktorí ich volili. Uvedomí si, že štát nemôžu viesť obyčajní ľudia, ktorí dovedy nevedli ani novinový stánok, ktorí nikdy nemali pocit zodpovednosti za iných. Štát musia viesť tí najlepší z najlepších. Ale to by museli byť aj voliči najlepší z najlepších...

Nemyslím si, že potkany a krysy sú v politike večné, aj keď ich nemožno úplne vyhubiť. Môžeme im však brániť v tom, aby sa množili. Ak tento román bude mať čo len trochu deratizačný účinok, malo jeho napísanie zmysel. Buďme trpezliví, ku dnu sa blížime, aj keď orchester na palube ešte hrá. Odraziť sa nahor je totiž možné len vtedy, keď sa dostaneme úplne na dno. Som optimista a teším sa na ten odraz.

Jozef Banáš

Ako sa to všetko začalo

STÁVAJÚ SA VECI vymykajúce sa akýmkoľvek našim predstavám o živote a smrti. Nestávajú sa často, ale ak sa už také niečo stane, mozog zareaguje prekvapivo, neadekvátne, azda až chaoticky. Ani ja som nevedel, ako reagovať v takej situácii. Po skončení besedy počas autogramiády som si všimol ženu v zrelom veku, svojím spôsobom krásnu, šla z nej zabudnutá ušľachtilosť, čakala trpezlivo, kým všetci odídu. Pristúpila ku mne ako posledná s mojím románom *Nádherná smrť v Altaji*.

„PREPÁČTE, MOHLI by ste vpísať venovanie Gregorovi?“ Na chvíľu sa zamyslela a rozpačito dodala: „Niečo múdre v duchu tej knihy, dajaký odkaz o smrti... Alebo živote, neviem, či ma chápete, nechám to na vás.“

Premeral som si ju, zvažoval, či môj odkaz jej Gregor pochopí. „Pripravuj sa na slobodu!“ A podpísal som sa. Keď si ho prečítala, očervenela, zhlboka sa nadýchla. Poďakovala so zvláštnym smútkom v hlase. Bol už večer. Keď som nastupoval do auta, vyšla z tieňa pouličnej lampy ku mne. „Prepáčte, nepredstavila som sa. Som Kramárová. Hana Kramárová. Detská sestra... Bývalá... Chcela som vám len povedať, že Gregora som mala veľmi rada.“

„Už ho nemáte?“

„Prirodzene, že mám... žiaľ... už nežije...“

Prelglol som. „Nežije? Takže som napísal venovanie mŕtve-

mu?“ Prikývla. Cítil som, že je v nej akási ťažoba, krivda, nevyrovnanosť, výčitka, nedostatok zmierenia. Stála pri aute, akoby čakala, čo jej ešte poviem. „Prepáčte a na čo zomrel?“

„No... no... mala by som sa ho na to spýtať...“

„Nerozumiem, tak teda žije, či umrel? Prosím vás, nežartujte, je už neskoro večer, mám pred sebou dvesto kilometrov a som unavený.“

„Nežartujem... Ale určite sa vášmu podpisu poteší, je váš fanúšik. Hneď ako prídem domov, mu knihu dám.“

„Ale veď vravíte, že už nežije!“

„Nežije, vlastne je už mŕtvy, rozhodol sa umrieť. Poznám ho, určite svoje rozhodnutie nezmení. Tí špinavci ho k tomu fakticky prinútili. Bol to skvelý chlap, ale rezignoval, zostarol. Zomrel už vlastne pred smrťou. Posledná kniha, ktorú si chcel prečítať, bola tá vaša o smrti... Niet nádeje...“

Nemal som chuť analyzovať psychický stav neznámej ženy, možno bola šialená alebo čoskoro zošalie. Naštartoval som a vběhol do tmavej hmly. Cestou mi tá záhadná žena neschádzala z mysle. Nevedel som, a azda ani nechcel vypustiť z hlavy myšlienku na beznádej. Tak sa to všetko začalo.

Kapitola 1

Odchod nádeje

V JANUÁRI LEŽAL tak ako v decembri, ako v novembri, ako si zvykol od chvíle, keď sa jeseň začala sfarbovať do melanchólie. Hlava vborená do vysokého vankúša, pohľad upretý na stenu oproti. Nevnímal nič, ale bolo to jedno, lebo aj keby vnímal, nič sa vnímať nedá. Z reproduktorov zneli tóny Satieho, počúvala ich s ním celý spoločný život. Na porazenie. Tiché, bázlivé tóny klavíra stále opakovali rovnakú frázu. Dokola, dokola, až kým človek neupadne do totálnej letargie a nezaspí. Očividne sa mu pri tých tónoch bolestí ľahšie znášala.

„Na čo myslíš?“ spýtala sa Hana.

„Na nič. Nechce sa mi nič, hýbať, myslieť... nič... Nič nemá zmysel... Som neskutočne unavený... Všetko to stojí za...“ mávol rukou.

„Presne túto odpoveď som od teba očakávala. A ide ti to?“

„Ak myslíš pod ničím smrť, tak áno.“

„Smrť nie je NIČ. Nemôže byť. Nemôže predsa existovať NIČ. Existovať môže len niečo. Keby smrť bola ničím, nemôžeš na ňu myslieť. Smrť reálne existuje! Koľkokrát ti to mám opakovať?!“ máličko zvýšila hlas.

„Myslím na slobodu. Smrť je sloboda. Celý môj život bol každodenné obhajovanie mojej osobnej slobody. Tú mi nikto nevezme. Iba ak by som ju sám niekomu odovzdal, a to sa nikdy nestane. Rozumieš? Nikdy!“ Mierne sa nadvihol na vankúši, ale

vzápätí opäť zaľahol so zvráštenou tvárou. Ten výraz poznala, bolesti sa stupňovali. Migréna ho trápila celý život, no v ostatných týždňoch sa stávala neznesiteľnou. Pridobre ho poznala, aby vedela, že nehrá divadlo. „Sloboda je pre mňa tým najväčším darom a s nikým sa oň nebudem deliť. Ani o slobodu rozhodnutia, kedy z tohto sveta odídem!“

Premerala si ho, nevedol takéto reči prvý raz, ale teraz... jej podozrenie naberalo reálne obrysy. „Teda uvažuješ o...“

„Neuvažujem. Už som sa rozhodol. Odídem odtiaľto. V novembri. Presný dátum ti poviem včas.“

Mlčala, vedela, že nemá zmysel ho presviedčať. Bol január a za ten čas sa ešte môže kdečo zmeniť. „Greg, keď si spomeniem, aký si bol vtipkár, obľúbený v každej spoločnosti, s akým pôžitkom si vyvádzal kanadské žartíky... prestávam ti rozumieť,“ pokrútila hlavou.

„Pretvaroval som sa. Zakrýval som tým bolesť a trápenie...“ Vrátil sa k svojim úvahám. „Čím viac vylihujem, tým viac chápem zmysel. Mojm zmyslom je umrieť po boku niekoho, kto mi dovoľí, aby som ho mal rád,“ povedal unaveným hlasom.

Hana s ním posledné tri roky nežila, hoci by aj bola chcela, ale rozviedol sa s ňou. Hlavu mal vborenú do pohodlného vankúša, hľadel takmer uhrančivým pohľadom na obraz vynímajúci sa medzi ostatnými na stene oproti.

„Máš pocit, že som ti nedovolila, aby si ma mal rád?“

„Nie, to nie, mám ťa stále rád, ale to je málo. Mať rád znamená akceptovať možnosť umrieť s človekom, ktorý by bol rovnako pripravený umrieť pre teba.“

„Viem, že Evu nemáš rád. Prečo si sa potom so mnou rozviedol a vzal si si ju? Boli sme spolu tridsaťtri rokov... Tridsaťtri rokov... Niekedy ti nerozumiem...“

„Nielen niekedy. Škoda, čas, keď by si mi mohla rozumieť, je už za nami... To si celá ty. Zase to zvažuješ na mňa. Aspoň v týchto chvíľach by si mohla byť pravdivá. Nie ja som sa rozviedol

s tebou, ale ty so mnou. Vieš to dobre..." Mlčala. „Pozri, ako sa na mňa usmieva.“

„Kto?“

„Smrtka.“ Pozrela na obraz, na ktorý úporne hľadela. Na sololitovej doske s rozmermi asi päťdesiat krát šesťdesiat centimetrov bola v strede smrtka v bielom s kosou v ruke, vykúkala spoza akejsi budovy. Mesiac svietil pomedzi holé konáre s osamelou vranou na premrznutom konári, osvetľoval nočnú krajinu bez tieňov. Pri pohľade na jej rozďavené ústa sa striasla, on sa však ľúbezne usmieval. „Ona ma má rada, ona mi dovolila, aby som ju mal rád. Po jej boku by som chcel umrieť.“

„To ako myslíš – umrieť po boku smrti?“

„Si už ako Tolstého žena Sofia. Po jeho smrti priznala, že s ním žila štyridsaťosem rokov, no aj tak ho nepoznala... Tolstoj... koľkokrát sa pokúšal od svojej ženy odísť, ale nikdy na to ne našiel odvahu. Až pár dní pred smrťou... Ja som od teba odišiel a vidíš, zasa si pri mne... Kde je moja žena?“

„Šla na nákupy..." odvetila Hana a sklopila zrak.

„Tak vidíš, s tebou som sa rozviedol, vzal som si Evu, a teraz nie, aby bola pri mne, keď mi je ťažko, chodí po nákupoch..."

„Pokiaľ si spomínam, ťažko ti je posledných sedemdesiat rokov. Z nich som presedela pri tebe celých tridsaťtri... Hm... Možno práve to bol dôvod, prečo si ma nechal... Muži nemajú radi pušky, ktoré im lietajú okolo zadkov..."

„Ty si nechala mňa, koľko rás ti to mám opakovať?! Vieš to dobre.“ Odmlčal sa. „Pohľad na tú smrtku ma upokojuje. Dáva mi nádej, že všetko sa raz skončí... A už to nebude dlho trvať..."

„Greg, čo to rozprávaš..." namietla, ale vedela, že jeho myšlienky sa uberajú touto cestou.

„Hovor mi, prosím ťa, Gregor. Mám v mene aj v priezvisku dve er a také mená majú len tvrdí chlapi... Chcem zdôrazniť, že keď sa takí chlapi rozhodnú, je to definitívne. Pôjdem domov.“

„Veď tu si doma, v tomto dome.“

„Domov, kam sa všetci raz vrátíme, tam, odkiaľ sme prišli... Vieš, ako sa modlím? Takto: Ďakujem ti, Bože, že mi ukazuješ nádhernú cestu návratu do nádherného domova... Len v poslednom čase už tá cesta nie je nádherná... Naopak, zmenila sa na utrpenie... Prosím ťa, stlm svetlo, už mi nepomáha ani tvoja chladiaca maska, bolesti vystreľujú cez oči tak intenzívne, že občas stratím zrak...“

„Ty sa modlíš?“ prekvapene krútila hlavou. Mlčal.

„Daj mi štvorstovkový ibalgin!“ Podala mu liek. „Aký je dnes deň?“

„Piatok.“

„Od pondelka som ich už zjedol dvadsaťsedem...“ vložil pilulku do úst a pridal čiarku k ostatným na papieri. Hovoril namáhavo, ťažko dýchal.

„Si predsa ateista,“ dobiedzala.

„Modlenie nemá s vierou v Boha nič spoločné.“

„Tak tomu už vôbec nerozumiem. Ako sa môžeš modliť k Bohu, keď si presvedčený, že neexistuje?“

„Nikdy som nepovedal, že neexistuje, len ja v neho neverím... To je rozdiel, moja zlatá,“ zachichotal sa. „To by však nebola moja najväčšia bolesť. Najväčšia je tá, že som stratil zmysel života... Ak môj život vôbec niekedy zmysel mal... Vieš, čo je úžasné? Že sa jej vôbec nebojím, naopak, teším sa na ňu. Nevieš si predstaviť, aká je to radosť – tešiť sa na smrť.“

„Neverím ti, bojíš sa jej. Keby si sa smrti nebál, nemáš na tvári rúško. Proste klameš.“

„Ak máš pocit, že ťa klamem, polož si otázku, či si hodná pravdy.“

„Čej pravdy? Tvojej? A nechod' na mňa s tým svojím večným mudrovaním, už som si odvykla.“

Nereagoval. Zvykla si, že väčšina ich dialógov boli vlastne jeho monológy. „Rúško mám kvôli tebe a Evke. Nechcem, aby ste ochoreli na ten kovid.“

„Ja som ho už na rozdiel od teba prekonala a mám protilátky.“

„Ja som pred týždňom dostal tretiu dávku vakcíny.“

„Načo si si ju dával, keď si sa rozhodol odísť, ako vravíš?“

„To som sa rozhodol až potom, keď som tú dávku dostal.“

„Takže si zaočkovaný zbytočne, pcha,“ neodpustila si uštipačnú poznámku.

„Som zodpovedný a ohľaduplný k ostatným,“ snažil sa presvedčiť skôr seba ako ju.

„Poznám ťa pridobre na to, aby som verila takýmto rečiam. Tvoja hrdá povaha je ponížená... tak je to... Ani eštebáci ťa takto neponížili. Donútili ťa, aby si sa dal zaočkovať. Podupali tvoju slobodu. Si ponížený a urazený a najhoršie je, že svoje rozhodnutie už nemôžeš vziať späť. Major Hustý ťa za komunistov nedostal, ale títo vaxeri áno...“

Gregor sa pomrvil, súhlasne vzdychol, utrel si pot z čela, vzal ju za ruku. Mlčal, kútiky úst sa mu chveli, pomaly, potichu šepkal.

„Máš pravdu... Keď som bral tú injekciu, mal som presne ten istý pocit, ako keď v šesťdesiatom ôsmom prišli Rusi... Hnus a poníženie... Máš pravdu, poznáš ma dobre, cítim sa ponížený, pokorili ma. Gregora Kramára so štyrmi er pokorili.“

„Kto ťa pokoril? Na základe niečoho si sa predsa musel rozhodnúť.“

„Bola to podmienka, aby som mohol ísť na ten pohreb...“ Re-zignovane dodal: „Tí idioti vo vláde si myslia, že očkovaní budú s nimi solidárni. Očkovaní sa cítia rovnako ponížení ako ja a budú ich nenávidieť rovnako ako ja... Poznám policajtov, aj tí sú narsatí, urazení a ponížení. Hovoril mi farár Klobučník, že za ním prišli dvaja policajti, práve keď po zakázanej omši vychádzal z kostola. Otvorene mu povedali, aby bol opatrnejší, lebo medzi jeho ovečkami sú udavači. Povedali mu, že aj oni sú veriaci a aby druhýkrát radšej vchádzali bočným vchodom, ktorý je smerom do záhrad...“

„Nebolo to podobné s tvojím hrdinským odbojom proti eštebákovi a komunistickým funkcionárom? Dodnes neviem pocho-

piť, ako si mohol za hodinu vybaviť povolenie na našu svadbu, keď ju v osemdesiatom šiestom zakázali...“

„Z rovnakého dôvodu ako tí dvaja policajti, čo upozornili nášho farára. Eštebáci vedeli, že sa priateľím s Dubčekom, aj oni sa od ruskej invázie v šesťdesiatom ôsmom cítili ponížení, a preto s ním tajne sympatizovali... Ešte aj v tých eštebákoch sa prebudili záchvevy ľudskosti. Ale títo bastardi, tento trnavský naničhodník, tento blázon nemá v sebe nič, len svoje ego. Robí si s ním, čo chce, a on si robí s nami, čo chce. A nenájde sa jeden jediný, ktorý by ho odpratá.“

„A ty? Vplyvný podnikateľ s kontaktmi na najvyšších miestach...?“

„Mal som kontakty na najvyšších miestach, ale teraz na tých miestach sedia títo truľovia... A potom... ja... už...“

„Hádám nechceš povedať, že už nemáš síl... Ty, ktorý si si ako jeden z ôsmich v tejto krajine trúfol podpísať Chartu? Ktorý si pohrebnému sprievodu generála púšťal z obloka Kryla? Ty, ktorý si sa prihlásil do armády bojovať proti Rusom aj proti Američanom? Ty nemáš síl?!“ Mlčal. Vedela, že je so silami v koncoch. „Nerozprávaj nezmysly. A prepáč, musíš mať tie tmavé okuliare? Je hlúpe, keď ti nevidím do očí...““

Neochotne si okuliare zložil. „Preto som sa rozhodol so všetkým skončiť. Keby som mal síl len ako kvapka z mora, aj vtedy by som bojoval. Ale už ich nemám. Ponížili ma, najviac ma ponižuje príroda alebo – podľa teba – Boh. Neumožňuje mi byť slobodný. Starnem a už sa nemôžem slobodne rozhodnúť, že vyleziem na Gerlach. Teda rozhodnúť sa môžem, ale na Gerlach už nevyleziem...“

„Človek nerezignuje vtedy, keď starne, ale starne vtedy, keď rezignuje,“ poznamenala.

Počúval seba. „Rozhodnutie bez naplnenia nie je sloboda, ale otroctvo. A ja otrokom za žiadnu cenu nebudem, aj keď je to večné a neodvolateľné rozhodnutie prírody. Slobodu mi nikto nevezme ani nasilu a sám, dobrovoľne ju nikomu neodovzdám.“

„Veď si už odovzdal. Vravíš, že sa smrti nebojíš, a pritom si sa dal očkovať, lebo ti nahnali strach zo smrti. Tak ako je to vlastne? Mám pocit, že už to ľutuješ...“

„Je mi to jedno... Len to urýchlilo moje rozhodnutie, už len hľadám taký termín, aby som nikomu neskomplikoval život.“

Premýšľala, či má zmysel odrádzať ho od jeho rozhodnutia, zdalo sa jej, že je to len zabehaný rituál, zvyk, povinnosť odrádzať budúcich samovrahov od ich rozhodnutí. S úšklabkom sa spýtala: „V knižnici si už bol?“

Prekvapený sa k nej obrátil. „Kde?“

„V knižnici.“

„Prečo by som mal byť, preboha, v knižnici?“

„Vedúca odkazuje, že keby si si chcel požičať nejakú knihu o samovraždách, aby si nechodil, všetky sú požičané a nikto ich nevracia...“

„To je teda fór,“ pokrútil hlavou, zrazu zvažnel: „Počkaj... o mojom rozhodnutí som povedal len tebe a Eve, dúfam, že...“

„Viem, s tou knižnicou to bol starý vtip, ale aspoň som skúsila... Samozrejme, že si to nechám pre seba, hoci najradšej by som takúto somarinu vykričala...“ Sklopila zrak, prehŕňala sa vo faktúrach, aj keď už boli rozvedení, jednu z firiem mali stále spoločnú. „Greg, ak si sa už teda rozhodol, myslíš, že si už urobil všetko, čo si mal?“

„Urobil som viac ako dohromady všetci, ktorých poznám.“

„Ako vieš, že tvoje najväčšie životné výzvy nestoja ešte len pred tebou?“

„Je to možné, ale už nemám síl, aby som ich naplnil. Ide mi na sedemdesiaty štvrtý...“

Bude ho provokovať. Vedela, že je to posledná možnosť, ako ho prebrať z letargie, ako mu vrátiť nádej. „Nuž ak si to myslíš, tak to asi tak bude. Ja si myslím, že máš ešte síl dosť. Len chceš byť zaujímavý, chceš, aby sme ňa ľutovali. Len tak ešte vieš vzbudiť o seba záujem. Vždy si bol v centre pozornosti, a teraz... Tvoja kapela,

tvoj kabaret aj tvoj podpis Charty, aj ukazovanie sa s Dubčekom, všetko bola len póza, pódiové vystúpenia v očakávaní potlesku.“

„Prestaň, nevyprovokuješ ma!“ skríkol, posadil sa, chytil sa za hlavu. „Málo ma poznáš, chceš ma vyprovokovať, ale s tým na mňa nechod!“ Od rozrušenia sa mu chvel hlas. „Áno, sily by som ešte mal, len nemám priestor, kde by som ich uplatnil. Nedá sa tu dýchať, stratila sa sloboda. Všetko, čo sa tu deje, je len príprava na jej pohreb. Ten Kráľovič robí zásadnú chybu. Bojuje za šľachetné ciele nešľachetnými prostriedkami. Vtedy, v emigrácii, som veril v západnú demokraciu, ale dnes už niet v čo veriť. Západná demokracia nás oklamala... Toto nie je demokracia, ale obludný, pažravý kapitalizmus, bez nádeje, jediným zmyslom života je mamon, peniaze, mať, mať, mať... Pochopil som to a stratil som nádej... Celý život som bojoval za slobodu človeka, riskoval som, vyhnali ma z vlasti, vrátil som sa, aby som konečne mohol uskutočňovať svoje sny, prinášať ľuďom radosť a šťastie... ale... čím viac sa o čosi snažím, tým viac sa mi vyškerajú rovno do očí. Čím viac im dávam, tým viac naťahujú ruky. Chudáci, myslia si, že si na námestiach vyštrngali slobodu. Veľké hovno, stalo sa čosi horšie, ako je strata slobody, stalo sa, že sme stratili nádej. Vzali nám ju takí hajzli ako Vajs. Človek bez nádeje je mŕtvy. To sme všetci, ak im stačí žiť na kolenách, je to ich vec, ja mám neslobody plné zuby.“ Odpil si vychladnutého čaju.

„To si celý ty. Všetci sú na vine, len ty si svätý...“

„Nič mi nehovor. Môj život nemá zmysel, zredukoval sa na holú existenciu. To je horšie ako smrť.“ Mlčala, vysal z nej všetku energiu.

„Prepáč, nikdy som sa ťa na to nespýtala. Aká je to hudba, čo celý život dokola počúvaš?“

Lakonicky odvetil: „Satie... Mám k tebe prosbu. Ak tu nebudeš a Eva by bola náhodou práve na nákupoch, prosím ťa, postaraj sa o to, aby bol v tej chvíli nablízku niekto, kto mi na smrteľnej posteli zatlačí oči.“

Kapitola 2

Návrat nádeje

25. NOVEMBER 1989 bol pre Gregora neuveriteľný deň. Pred obedom dorazil po šialenej nočnej jazde zo švédskeho Flenu do Prahy. Od 18. novembra, keď sa vo švédskych médiách objavili správy o udalostiach na Národnej triede v Prahe, mal v hlave jediné – musí čo najskôr domov. Nesmie prepásť historické okamihy, o ktorých toľké roky sníval, v ktoré dúfal, veril, že raz ten spráchnivený totalitný režim padne a on sa vráti do slobodného Československa. Teraz tu tá chvíľa bola. Manželke Hanke a deťom len lakonicky oznámil, že ide do Prahy a odtiaľ do Přerova k obchodnému partnerovi. Obchod však bol to posledné, čo mu teraz brázdilo myseľ. Včera, práve vo chvíli, keď sa večer nalodoval na trajekt, zachytil vo švédskom rozhlase správu o Cene Olofa Palmeho, ktorú švédsky minister zahraničných vecí Stan Andersson udelil Alexandrovi Dubčekovi za odvážny boj za demokraciu. Tak sa jeho milovaný ujo a priateľ konečne dočkal aj švédskeho uznania. Pred rokom ho ocenili Taliani, teraz aj Švédi. Bol na svoju druhú vlasť hrdý. Rádio v aute mal stále zapnuté. Keď sa valil v noci nemeckou diaľnicou, pri pohľade na tachometer sa usmieval. Aj keby ho pri dvestokilometrovej rýchlosti zastavili policajti, rád by im pokutu zaplatil. V Prahe sa dozvedel, že včera odstúpilo celé vedenie komunistickej strany na čele s Jakešom.

Stál na obrovskej Letenskej pláni medzi státisícmi ľudí, slzy sa mu na unavenej tvári miešali s kvapkami chladného novembrového dažďa, obzeral sa po nadšených tvárach a nebol si istý, či sa mu nesníva. Na tribúne rečnil jeho ujo. Alexander Dubček. Osemstotisíc hrdiel mu volalo na slávu. „Dubček Dubček, Dubček!“ nieslo sa až k Hradčanom a ďalej, azda až do nebies, akoby aj tie od dojatia zarosili novou nádejou oživené oči. Ujo čítal príznacným nemotorným spôsobom, vyznával sa z citového vzľahu k matičke Prahe, občas sa zakoktal, masa šumela, čakala, čo z jeho slov lexiky šesťdesiatych rokov napokon vyjde. Opakovane spomínal socializmus s ľudskou tvárou, všestrannú spoločenskú krízu, ľud, krízu v spoločnosti... *Ako bývalý člen KSC som sa rozišiel... Žiadam Ústredný výbor KSC, aby brali občiansku iniciatívu veľmi vážne... Žiadam, aby sa KSC rozišla s Poučením... Obrátili sme sa na ÚV KSC, aby tí, ktorí zapríčinili stagnáciu, opustili svoje miesta a neprekážali ďalšiemu rozvoju našej krajiny...* Opakoval slová komunisti, komunistická strana... riešenie problémov komunistickou stranou... Ľudí nazval dosť nešťastne ulicou. *Požiadavky, ktoré boli vznesené, sa musia riešiť... Ulica manifestuje za požiadavky na novú, demokratickú obrodu, usilujeme sa o všestranné povznesenie našej vlasti... Ako som už bol povedal, obrátili sme sa listom na ÚV KSC... Ďakujem aj v mene Ladislava Adamca za morálnu podporu, ktorú ste mu v tomto zložitom období preukázali...* Gregorovi zišlo na um, že ďakovať šéfovi komunistov v čase, keď ich ľudia mali plné zuby, nebolo najšťastnejšie, často používal zvrät – ako som už povedal... Gregor mal pocit, akoby ujo za tie tri roky zostal. Šla z neho energia, ale pridobre ho poznal, aby vytušil, že nie je vo svojej koži. V dave začalo šumieť, niektorí okolo Gregora sa uškierali, ktosi zvolal: „Zastavte ho!“ Odrazu sa začalo širokým priestorom niesť volanie: „Nech žije Dubček!“ Pridalo sa heslo: „Dubček na hrad!“ Vzápätí: „My chceme Dubčeka!“ To sa asi Havlovi na tribúne dobre nepočúvalo, pomyslel si Gregor. Moderátor vstúpil do skandovania a vyhlásil, že treba dať hlas